

**UNIVERSITY
OF TURKU**

This is a self-archived – parallel-published version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details. When using please cite the original.

AUTHOR	VEERA NIEMI & SUVI RAITAKARI & TIIA SUDENKAARNE
TITLE	Asumiskriisin vaikeuttaman asunnottomuuden ratkaisut ovat kaikkien vastuulla
YEAR	2025
VERSION	Publisher's PDF
CITATION	Niemi, Veera; Raitakari, Suvi; Sudenkaarne, Tiia Asumiskriisin vaikeuttaman asunnottomuuden ratkaisut ovat kaikkien vastuulla YHTEISKUNTAPOLITIIKKA 90 (2025):2, p. 190-195
LICENSE	CC BY NC ND

Asumiskriisin vaikeuttaman asunnottomuuden ratkaisut ovat kaikkien vastuulla

VEERA NIEMI & SUVI RAITAKARI & TIIA SUDENKAARNE

Asunnottomien määrä kääntyi Suomessa vuonna 2024 kasvuun ensimmäistä kertaa yli kymmeneen vuoteen. Kunnat kertoivat tilaston laadinnan yhteydessä pienten ja kohtuuhintaisten asuntojen puutteesta, korkeista asumis- ja linkustannuksista, maksuhäiriöiden ja vuokratelkojen lisääntymisestä ja sosiaaliturvaheikennysten negatiivisista seurauksista. (Asumisen rahoitus- ja kehittämisskeskus 2025.) Yllä kuvattuihin kehityskulkuihin viitataan kansainvälisessä tutkimuksessa usein asumiskriisin käsitteellä (*housing crisis*). Tutkimuksessa on tunnistettu erilaisia asunto- ja rahoitusmarkkinoiden mekanismeja tämän kriisin taustalla. (Ks. esim. Potts 2020.) Asunnottomuusilmiö on osa eurooppalaista asumiskriisiä – sen äärimmäinen seuraus. Kriisi on lisännyt myös ahtaasti asumista, keskiluokkaan ja vähävaraisiin ihmisiin kohdistuneita pakkomuuttoja eli paikastaan siirtämisiä ja heidän asumisvaihtoehtojensa kaventumista. Asumiskriisi herättää kysymyksen siitä, kenellä on oikeus pysyvään, itse valittuun ja hyvätasoiseen asuntoon.

Kriisin polttavuudesta kertoo, että syksyllä 2024 on aloittanut asumisesta vastuussa oleva uu-

si EU-komissaari, tanskalainen Dan Jørgensen. Lisäksi asuminen huomioidaan EU:n köyhyysstrategiassa (European strategy to combat poverty) ja koheesiopolitiikkaan liittyy lisärahoitusta kohtuuhintaiselle asumiselle. ”Asuminen on oikeus, ei kauppatavaraa” (”Housing is a right, not a commodity”) -teemaiset mielenosoitukset sekä asumiseen liittyvä aktivismi ovat olleet viime vuosina näkyviä ilmiöitä monessa maassa (Listerborn ym. 2020; Lima 2021).

Erittelemme tässä tekstissä sitä, miksi asunnottomuutta on tärkeää lähestyä ja ratkaista laajemmalla asumiskriisin kehyksessä, eikä esimerkiksi kapeammin vain tiettyjen ”asumiskyvyttömiä” yksilöiden ongelmina, joihin vastataan eriytyneillä asumispalveluilla. Asumiskriisin kehyksessä korostetaan, että asunnottomuuden ratkaisut edellyttävät vastuuneuvotteluja ja -jakoa monien eri tasoisten yhteiskunnan toimijoiden kesken. Yksin asukkaan tai asumispalveluiden työntekijöiden vastuisiin rajautuvat ratkaisut eivät ole riittäviä. Viittaamme tekstissä asunnolla materiaaliseen tilaan, jossa henkilö asuu, ja kodilla sellaisiin asuntoihin, joilla on asujalle myös abstraktia ja tunnepitoista merkitystä omana paikkana, johon kuulua (Granfelt & Turunen 2021; Juhila 2022).

Tuomme puheenvuorossamme esille, miten kompleksisesti vastuut ja oikeudet määrittävät asumiskriisin yhteydessä. Suomessa tieteellinen ja yhteiskunnallinen keskustelu asunnottomuuden ratkaisemisesta on aktiivista, mutta keskustelu on painottunut asunnottomuuteen sosiaalisena ja taloudellisena kysymyksenä, ja se on jäänyt pitkälti irralliseksi laajemmasta eurooppalaisesta asumiskriisikeskustelusta. On tärkeää, että koko Euroo-

---

Kirjoitus on laadittu Veera Niemen osalta osana tutkimushankkeita ”Asunnottomuuden polut Turun seudulla – murroksista kohti sosiaalista, terveydellistä, taloudellista ja teknologista kestävyyttä” (2024–2025, rahoittaja Länsi-Suomen Yleishyödyllinen Asuntosäätiö, Turun kaupunkitutkimusohjelman kautta) ja ”Rekisteritietoanalyysi asunnottomuuden ymmärtämiseksi ja vähentämiseksi” (2024–2026, rah. ARA) sekä Suvi Raitakarin osalta osana tutkimushankkeita ”Korona yhteiskunnan marginaaleissa, Asunnottomuuden osahanke” (2021–2023 rah. ESR ja STM) sekä ”Sosiaalityöntekijöiden paikka ja saavutettavuus hyvinvointialueiden aikuissosiaalityössä” (2023–2024, rah. STM). Tiia Sudenkaarne työskenteli kirjoitustyön aikana tutkimushankkeissa ”Microbial Lives” (2019–2024, rah. Koneen Säätiö) ja ”ReproTime” (2024–2028, rah. Suomen Akatemia).

pan tasolla ollaan tietoisia kolonialistisen eetoksen ja poliittisen rasismien mukaisesta valkoisesta erityisyydestä myös asuntomarkkinoilla ja että asumisen kriisin ratkaisujen tulisi yksilötasolla noudattaa aina laajemmin sosiaalisen oikeudenmukaisuuden periaatetta (ks. Clarke ym. 2024; Keskinen ym. 2021). Asumiskriisin tuottama kärsimys ei katso ikää, luokkaa, etnistä taustaa, sukupuolista suuntautuneisuutta tai uskontoa.

Ajankohtainen asunnottomuustilanne Euroopassa ja Suomessa

Syyskuussa 2024 julkaistun Euroopan asunnottomuutta ja asuntomarkkinoilta syrjäytymistä käsittelevän katsauksen *Ninth overview of housing exclusion in Europe 2024* (Foundation Abbé Pierre & Feantsa 2024) mukaan Euroopassa oli vuonna 2024 poikkileikkaushetkellä noin 1,3 miljoonaa ihmistä asunnottomana, ja heistä alaikäisiä oli 400 000.¹ Asunnottomuus on vaikea yhteiskunnallinen ongelma kaikissa Euroopan maissa, mutta ilmiö näyttyy erilaisissa muodoissa erilaisissa yhteiskunnallisissa konteksteissa. Merkittävästi kasvanut, alueittain laajuudeltaan vaihteleva asunnottomien ryhmä ovat asunnottomat maahanmuuttajat. Vuonna 2024 heihin kuuluivat erityisesti Ukrainasta paenneet henkilöt (mt.). Esimerkiksi Suomen vuosittaisessa asunnottomuustilastossa vastaanottokeskuksissa asuvia turvapaikanhakijoita ei tilastoida asunnottomiksi, mutta monessa maassa ukrainalaisiakin henkilöitä ja perheitä majoituu asunnottomuutta kokeville henkilöille suunnatuissa tilapäismajoituksissa ja muissa palvelumuodoissa.

Suomessa oli viimeisen kansallisen laskennan (15.11.2024) mukaan noin 3 800 yksin elävää asunnottomia, joista lähes 600 oli alle 25-vuotiaita (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2025). Asunnottomien määrä on kasvanut merkittävästi edeltävästä vuodesta, ensi kertaa vuodesta 2012 asti jatkuneen laskevan kehityksen jälkeen. Suomessa alaikäisten asunnottomuutta ei määritelmän mukaisesti esiinny, mutta käytännössä esimerkiksi lastensuojelun sijaishuollosta pitkiäkin

¹ Katsauksessa eritellään asunnottomien määrittelyn ja laskennan haasteita sekä alueittain vaihtelevia menetelmiä, mutta mainittu arvio lukumäärästä perustuu erilaisten käytettävissä olevien aineistojen perusteelliseen koontiin ja kattaa katuasunnottomat, ensisuojaia käyttävät ja asunnottomien väliaikaismajoituksissa asuvat yksilöt ja perheet.

aikoja karkuteillä eli hatkassa olevat alaikäiset elävät monin tavoin asunnottomuuden kaltaisissa olosuhteissa (Haapala ym. 2023).

Eurooppalainen laaja asunnottomuuden määritelmä (Feantsa 2017) tuo hyvin esille asumiskriisin moninaisuuden: se kattaa muun muassa heikkotasoiset ja väliaikaiset asunnot, laitosasumisen, asuntolat, tilapäis- ja kriisimajoituksen, majoittumisen tuttavien luona sekä liian ahtaasti asumisen. Suurelle yleisölle tutuin ja median uutiskynnyksen helpoiten ylittävä on katuasunnottomuus, vaikka se on onneksi marginaalisin asunnottomuuden muoto. Määritelmällä on monitasoisia yhteyksiä tahdosta riippumattomiin paikastaan siirtämisiin (ks. displacement käsitteestä esim. Helbrecht 2018; Slater 2021; Juhila ym. 2023; 2024). Paikastaan siirtämiin voivat ajaa esimerkiksi sota tai luonnonkatastrofit, jotka pakottavat ihmisiä lähtemään kodeistaan.

Myös uudisrakentamisen seurauksena, asumisen elinkustannusten noustessa ja asumistukien heikentyessä osa ihmistä joutuu muuttamaan, hakeutumaan edullisempiin, mahdollisesti heikkotasoiisiin asuntoihin tai ahtautumaan pieniin asumineliöihin. Yhteiskuntien kehityskulut ja erilaiset muut kriisit ovat siten tuottamassa myös asumiskriisiä – viime kädessä sen yhtenä muotona asunnottomuutta. Asumiskriisi horjuttaa yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvointia ja selviytymiskyvykkyyttä (Pendall ym. 2012; Juhila & Perälä 2024). Hyvätasoista, pysyvää asuntoa ja riittävän väljää asumista voidaan pitää merkittävänä (kansan)terveyttä ja terveysturvallisuutta takaavana tekijänä (esim. Rolfe ym. 2020; Raitakari & Takala 2023). Arjen rutiinien ylläpito ja niihin osallistuminen on vaikeaa ilman vakaita asumisoloja. Kodit toimivat meille henkilökohtaisina turva- ja varikko-paikkoina, jotka mahdollistavat sosiaalisen ja tilallisen liikkumisen muihin kaupunkitiloihin eli osallisuuden ja kuulumisen tunteen. (Juhila & Perälä 2024.)

Asumiskriisin tulo keskiluokan tietoisuuteen

Edellä mainitun eurooppalaisen asunnottomuus- ja asuntomarkkinakatsauksen (Foundation Abbé Pierre & Feantsa 2024) erityisenä teemana oli kuluneena vuonna lasten asunnottomuus, ja julkaisu havainnollistaa lasten tilanteen hälyttävyyttä läpi Euroopan. Esimerkiksi Saksassa 100 000

lasta majoittui vuoden 2023 aikana perheineen asuntoloissa, ja poikkileikkauslaskennassa vuonna 2022 reilu tuhat alaikäistä kaduilla. Belgian erityisen laadukkaiksi arvioituissa laskennoissa tavoitettiin poikkileikkaushetkellä vuonna 2023 yli 10 000 alaikäistä asunnottomissa perheissä. Ranskassa vuosina 2021–2023 lähes 30 000 lasta ohjattiin perheineen hotellimajoitukseen asunnon puutteen vuoksi ja lähes 2 000 lasta oli joutunut tilanteeseen, jossa edes näitä tilapäismajoituksia ei voitu tarjota paikkojen puutteen vuoksi. Voidaan nähdäksemme puhua lapsiperheidenkin kohdalla Euroopan laajuisesta asumiskriisistä, joka uhkaa heidän hyvinvointiaan ja perusoikeuksien toteutumista.

Katsauksessa kuvataan monipuolisesti asunnon merkitystä yksilön terveydelle ja hyvinvoinnille yleisesti ja lasten erityisten haavoittuvaa tilannetta tässä suhteessa. Asuinolosuhteet vaikuttavat esimerkiksi uneen ja lepoon, ravitsemukseen, hygieniaan, tartuntatautien riskiin sekä koulunkäyntiin. Perheet saattavat joutua asuntoloissa erilleen toisistaan, joissain tapauksissa jopa lapset vanhemmistaan. Yksityisen tilan puutteen vuoksi lapset altistuvat enemmän vanhempien stressille ja ikätasolle sopimattomille aikuisten keskusteluille tilanteesta. Koulunkäynti on vaikeaa ja katkonais-ta vaihtuvien majoitusten ja jatkon ennakoimattomuuden vuoksi.

Jos monen Euroopan maan tavoin asunnottomuus lisääntyy Suomessa myös lapsiperheiden keskuudessa, kyseessä olisi paluu ajassa ja asuntopoliittisessa kehityksessä vuosikymmenien takaiseen todellisuuteen. Toistaiseksi Suomessa viimeistään lastensuojelulainsäädäntö takaa sen, että asunnottomuus tai riittämätön asumisen taso eivät saa olla peruste lastensuojelun tarpeelle tai esimerkiksi sijaishuollolle, vaan lastensuojelun on turvattava asuminen, tarvittaessa myös taloudellisesti (Lastensuojelulaki 2013/1283, 35 §).

Kun osa Eurooppaan tulleista pakolaisista päätyy kohdemaissaan asunnottomille suunnattuihin palveluihin tai asunnottomaksi, kiinnittyy pakolaisuus ja liikkuvuus osaksi asunnottomuuden ilmiötä. Lisäksi se, että asunnottomuuden uhka koskettaa yhä useampaa asumisen kallistuessa, tekee asunnottomuudesta tällä hetkellä polttavan ajankohtaisen kysymyksen uusille, myös perinteisesti keskiluokkaan kuuluneille ihmisryhmille. Nämä katsauksen painopisteet, lasten ja pakolaisen asunnottomuus, herättävät kysymyksen haavoittuvuuden tulkinnanvaraisuudesta tai jopa kak-

soisstandardeista. Kiinnostuuko suuri yleisö asunnottomuudesta silloin, kun se asumiskriisin tai sodan tuottaman Euroopan sisäisen maahanmuuton myötä alkaa äkillisesti koskettaa myös laajempaa joukkoa eurooppalaista keskiluokkaa? Tuleeko kanssaihminen ahdinko moraalisesti merkittävämmäksi, jos pystymme entistä helpommin samaistumaan kärsijään, ei vain kärsimykseen? Onko valkoisen lapsiperheen asunnottomuus merkittävämpi kriisi kuin esimerkiksi yksin elävän mustan miehen?

Asumiskriisi tekee uudella tavalla näkyväksi tilaan, paikkaan, alueeseen, kotiin ja maahan liittyvät epäoikeudenmukaisuudet (ks. *spatial justice* käsitteestä Dikeç 2001; Soja 2010 ja housing (in) justice käsitteistä esim. Listerborn ym. 2020). Edward Soja (2010) korostaa, että tilallinen (epä) oikeudenmukaisuus liittyy aina muihin (epä) oikeuden muotoihin, kuten resurssien ja pääoman jakautumiseen tai luokka-, sukupuoli- ja etnisen taustan kysymyksiin (ks. myös Perälä & Juhila 2024).

Asumiskriisi voidaan kehystää myös eettisenä kriisinä (vrt. Langlois 2024). Tällöin yhteiskuntien keinottomuus asunnottomuuden poistamisessa nähdään osana hyvinvointivaltioiden eettöksen laajempaa murrosta, jossa siirrytään yhdenvertaisten hyvän elämän edellytysten julkisesta oikeutuksesta ja turvaamisesta siihen, että ne tulee yhteiskunnassa ansaita ja jokaisen yksilön itse turvata. Kriisi voidaan tulkita myös globaalin kapitalismin ja protestanttisen työetiikan kriisinä; kasvava osa asumiskriisin kärsijöistä on työssäkäyviä, eikä työn tekeminen – edes usein useammassa kuin yhdessä työpaikassa – riitä enää välttämättä takamaan riittävän hyvää asumista.

Asumiskriisi itsessään ja siitä käytävä keskustelu siis tekevät näkyväksi ihmisten eriarvoisuutta ja sitä, kuinka eri tavoin asumisen yhteydessä yksilöiden ja yhteisöjen oikeudet ja vastuut sekä näiden väliset suhteet voidaan ymmärtää. Kun toisten asuminen on uhattuna, toisten asuminen merkityksellistyy arvokohteen omistamisena, positiivisena, affektiivisena tunnepuheena kotoilusta, hyggestä ja lifestylestä. Paikallaan pysymisestä, paikkaan ja yhteisöön kuulumisesta sekä omasta yksityisestä kodista on tulossa yhä harvemman etuoikeus, vaikka näiden merkitys kaikkien ihmisen hyvinvoinnille tunnustetaan ja tunnustetaan.

Poleemisesti voidaan argumentoida, että valkoisten, ylemmästä keskiluokasta pudonneiden, ”oikein” eläneiden ihmisten päätyminen asumis-

kriisiin ja jopa asunnottomiksi tuo ongelmanratkaisemiseen uudenlaisia paineita. Asumisen tärkeyttä ja asunnottomuutta on yhteiskunnassa vaikeampi sivuuttaa, jos kyseessä ei ole enää vain yhteiskunnassa marginaalisessa asemassa olevien ihmisten ongelma (vrt. Haycox ym. 2022; Clarke ym. 2024).

Yksilön oikeus asumiseen edellyttää vastuunottoa eri tasojen toimijoilta

Edellä kuvatusta kasvavasta asunnottomuudesta huolimatta Euroopassa on samaan aikaan laajaa kannatusta sille, että asuminen kuuluu perus- ja ihmisoikeuksiin, joita julkisen vallan ja kansalaisyhteiskunnan tulee edistää. Kansainvälisten sopimusten ja kansallisten lakien tulkinnat asiassa vaihtelevat, mutta Euroopan unionin tasolla kaikille saavutettavan kohtuuhintaisen asumisen edistäminen on ajankohtainen tavoite (esim. La Hulpe Declaration, commitment to a social Europe 2024).

Yksilön oikeudet voidaan jakaa negatiivisiin ja positiivisiin oikeuksiin. Positiivisella oikeudella tarkoitetaan oikeutta johonkin, kuten asumiseen. Negatiivisella oikeudella taas tarkoitetaan oikeutta olla joutumatta jonkin epäoikeudenmukaisuuden, esimerkiksi väkivallan tai asunnottomuuden kohteeksi. (Vrt. Fitzpatrick 2014.)

Asuminen on positiivisena oikeutena erityinen siinä mielessä, että sen taloudellinen arvo on oikeuksellisen merkittävä (esim. Bengtsson 2024). Asuntojen rakentaminen ja ylläpitäminen vaativat paljon resursseja, kuten monipuolisesti pääomaa, materiaaleja ja työvoimaa. Ilmastokriisi tuottaa rakentamiselle osaltaan lisää vaatimuksia ja siten myös kustannuksia. Asuntomarkkinat ovat kontekstina ennakoimaton ja merkittävästi taloudellisesti vaihteleva toimintakenttä.

Juuri asumisen kalleus sekä asumiskriisin negatiiviset vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja kokemuksiin oikeudenmukaisuudesta puoltavat sitä, että julkinen valta kantaa merkittävää vastuuta asumiskriisin ratkaisemisessa. Yhteiskunnan tasolla julkisella vallan vastuu on edistää jokaisen oikeutta pysyvään kotiin, ja siten yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta. Tämä toteutuu muun muassa sosiaalisen asuntokannan tarjontana, asuntomarkkinoiden sääntelynä sekä perustuvan ja palveluiden ylläpitona.

Asunto ensin -mallin (ks. esim. Tsemberis 2010; Juhila ym. 2022) leviäminen moneen länsimaahan osaksi asunnottomuuden vähentämisen käytäntöjä on yksi osoitus sekä yhteiskunnan vastuunotosta asumisen toteuttamisessa. Mallin ajatuksena on tarjota asunnottomalle henkilöille mahdollisimman pian asunto, kytkemättä tätä esimerkiksi sosiaalipalveluiden vastaanottamiseen, ”asumiskykisyyteen” tai terveydentilaan. Kuitenkin, koska asunnoista on erityisesti suurissa kaupungeissa huutava pula, Asunto ensin -mallin toteuttaminen edellyttää asunnottomien henkilöiden priorisointia asuntojonoissa ohi muiden tarvitsijoiden. Siten Asunto ensin -mallilla, joka sinänsä on asunnottomien henkilöiden oikeuksia kunnioittava, on käytännön seurauksia muiden asuntoa jonottavien oikeuksille asumiseen.

Asumisen oikeuden toteutumiseen yksilötasolla liittyy erityisen paljon punnintaa ja ristiriitoja esimerkiksi asukkaan oikeuksien ja vastuiden sekä myös naapurustojen oikeuksien ja vastuiden välillä. Häädöt ovat esimerkkejä tilanteista, joissa asukkaan ja toisen yksilön (esim. vuokranantajan) tai naapurustojen välillä on ristiriita, joka uhkaa asukkaan oikeutta asumiseen. Siten häätöjen ehkäisy on keskeinen osa asumiskriisin ratkaisemista, ja se edellyttää vastuunottoa kaikilta tasoilta – yhteiskunnasta yhteisöihin ja yksilöihin.

Yksilötasolla häätöjen ehkäisy painottuu asukkaiden tukemiseen niiden ilmiöiden vähentämisessä, jotka yksilöllisistä syistä aiheuttavat häätöjä (esim. häiriökäyttäytyminen tai vuokranmaksuvaikkeudet). Yhteiskunnan tasolla kyse on esimerkiksi sen sääntelystä, missä tilanteessa asuminen on mahdollista ja oikeutettua päättää tai vaikkapa välillisesti vuokrankorotusten rajoittamisesta. Pienemmille yhteisöille tai yksilöille, jotka toimivat vuokranantajina, häätöjen rajoittaminen muodostaa merkittäviä velvollisuuksia ja taloudellisia seurauksia. Vastuunottoa on myös pyrkimys neuvotella eri osapuolten oikeuksista ja vastuista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tavalla, jolla häätö on ennalta estettävissä (ks. asumisneuvonnasta esim. Oosi ym. 2019). Asuminen ei ole yksityisasia, vaan se edellyttää sosiaalista vastuuta kaikilta osapuolilta: Euroopan unionin ja kansallistalvioiden julkiselta vallalta, (ylikansallisilta) rakennuttajilta ja kiinteistöomistajilta, vuokranantajilta, asukkailta ja naapureilta – vaikka jokaisella on erilaiset intressit asumisen vaihtelevilla markkinoilla.

Lopulta jokaisen yksilön oikeus asumiseen on edelleen sidoksissa naapurissa asuvien yksilöiden oikeuksiin vaikuttaa omiin asuinolosuhteisiinsa ja kotirauhaan (Rikoslaki 531/2000). Rajoista sille, minkä verran häiriötä tai erilaisuutta naapureilta tulee sietää, käydään välillä kiivaitakin väittelyitä. Laajemmin sama näkyy kaavoituskeskusteluissa ja nimby-ilmiöinä (*not in my backyard*). Kyse on myös kaupunkisuunnittelun monista rinnakkaisista tavoitteista, joista jokaiselle saavutettava, tarvittaessa kohtuuhintainen asuminen on vain yksi. Sosiaalipalveluiden, esimerkiksi asumisneuvonnan ja kotiin tuotavien palveluiden sekä mielen-terveys- ja päihdehoidon, keinoin tulee varmistaa, että yksilöllä on mahdollisuus ja resursseja kantaa vastuunsa asumisen ongelmatilanteissa. Huonosti voivan, usein henkilökohtaisen kriisin keskellä olevan yksilön on vaikea ottaa vastuuta asumisestaan ja siten pitää kiinni asumisen oikeudestaan.

Johtopäätökset

Olemme tarkastelleet puheenvuorossamme asunnottomuuden suhdetta laajempaan eurooppalaiseen asumiskriisiin sekä ajankohtaisten yhteiskunnallisten kriisien suhteita toisiinsa. Asumiskriisillä on kiinteitä yhteyksiä muun muassa konflikteihin ja sotiin, elinkustannusten nousuun ja inflaatioon sekä julkisen talouden rahoitusvaikeuksiin ja ilmastomuutokseen. Usein asumiskriisiin, jonka yksi ilmenemismuoto on asunnottomuus, taustalla on myös edellä mainittujen kriisien lisäksi yksilön henkilökohtainen kriisi, kuten eron, lähisuhdeväkivallan tai läheisen ihmisen kuoleman tai työttömyyden kohtaaminen. Myös asuntojen riittävyys ja kohtuuhintaisuus, pakolaiskriisit ja terveyskriisit ovat erottamaton osa toisiaan. (Ks. kriisien luokittelusta mm. Harrikari ym. 2023.) Tämä kriisien ketjuuntumisen näkökulma herättää huomaamaan, miten asumiskriisin ja asunnottomuuden ratkaiseminen edellyttävät kokonaisvaltaista ja eettisesti kestävää, kansainvälistä näkökulmaa ihmisten tarpeisiin ja olosuhteisiin. Ratkaisut vaativat yhtä lailla julkisen vallan, naapurustojen ja yksilöiden vastuunottoa asumisen oikeuden tur-

vaamiseksi kaikille. Asumiskriisi on esimerkki yhteiskunnallisesta ongelmasta, joka on ylirajainen, eikä kenenkään yksin ratkaistavissa, mutta jonka ratkaisemisella on kiire. On kuitenkin olemassa riski, että kansallinen asumiskriisimme jää muiden kriisien varjoon ja katveeseen. Asumiskriisin ratkaisu edellyttää myös parempaa tiedon tuottamista ja tietoisuuden lisäämistä asumisen ja asunnottomuuden muuttuneesta tilannekuvasta.

Asuminen tulkitaan jo nykyään laajasti ja perustellusti ihmisoikeudeksi, jota julkisen vallan tulee edistää. Tämä vahvistaa tärkeällä tavalla vaatimuksia asumiskriisin ratkaisemiseksi. Asumista oikeutena perustellaan niin inhimillisen kärsimyksen ehkäisemisen, oikeudenmukaisuuden toteutumisen, kansanterveyden, (terveys)turvallisuuden kuin kansantalouden vahvistamisen näkökulmista. Oikeus asumiseen tekee näkyväksi tarpeen käydä periaatteellisia keskusteluja tilallisesta oikeudenmukaisuudesta (*spatial justice*) liittyen yhdenvertaisuuteen ja oikeuksiin suhteessa paikkaan, alueeseen, kotiin ja maahan. Kriisien osuessa eniten haavoittuvassa asemassa oleviin yhteisöihin ja yksilöihin, ne vahvistavat epäoikeudenmukaisuutta tuottavia prosesseja ja edellyttävät siten vastavoimakseen oikeudenmukaisuutta vahvistavia voimia.

Yhteiskunnallisen asumiskriisin vaikeutuminen asettaa haavoittuvaan asemaan vähävaraisten lisäksi myös keskiluokan. Kriisi koskettaa näin isoa osaa väestöä. Tämä vaikuttaa herkästi siihen, millä tavalla yhteiskunnallisessa keskustelussa suhtaudutaan oikeuksiin ja niistä eri toimijoille määrittyviin vastuisiin. Esimerkiksi sosiaalityön ytimessä on kuitenkin ajatus oikeudenmukaisuuden edistämisestä riippumatta siitä, kuinka suurta tai etuoikeutettua väestöryhmää oikeudet koskevat. Yksilön ja yhteiskunnan välinen dynamiikka huomioidaan tällöin myös yksilöllisiä oikeuksia laajemmassa, sosiaalisen oikeuden viitekehyydessä. Sosiaalityö osaltaan tavoittelee asumiskriisin ratkaisemista ja vahvistuvaa tahtotilaa asumisen oikeuksien edistämiseksi. Paradoksaalisesti tälle moraalisen perusteen tulisi kuitenkin olla kärsimyksen vähentämisen ja oikeudenmukaisuuden periaatteet itsessään.

KIRJALLISUUS

- Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (2025) *Asunnottomat 2024*. Helsinki: Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus.
- Bengtsson, Bo (2024) *Att lägga marknaden till rätta. Om rätten till bostad i svensk politik*. Tukholma: Arenagruppen.
- Clarke, Kris & Lee-Oliver, Leece & Ranta-Tyrkkö, Satu (eds.) (2024) *Decolonising Social Work in Finland: Racialisation and Practices of Care*. Bristol: Policy Press.
- Dikeç, Mustafa (2001) Justice and the spatial imagination. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 33(10), 1785–1805.
- Feantsa (2017) *ETHOS Typology on Homelessness and Housing Exclusion*.
- Fitzpatrick, Suzanne & Bengtsson, Bo & Watts, Beth (2014) 'Rights to housing: reviewing the terrain and exploring a way forward', *Housing, Theory and Society* 31 (4), 447–463.
- Foundation Abbé Pierre & Feantsa (2024) *Ninth overview of housing exclusion in Europe 2024*.
- Granfelt, Riitta & Turunen, Saija (2021) Naisten asumispoluilla kerrottu: Aukkaiden ja ammattilaisien kokemuksia asunnottomuudesta, kodista ja asumissosiaalisesta työstä. Helsinki: Y-Säätiö.
- Haapala, Maija & Kaijanen, Milja & Minkkinen, Minna & Westlund, Onni (2023) *Hatkassa Suomessa – Kohti kansallista tilannekuvaa lastensuojelun sijaishuollossa kadonneista lapsista -raportti*. Helsinki: Pesäpuu ry.
- Haycox, Hannah & Hill, Emma & Finney, Nissa & Meer, Nasar & Rhodes, James & Leahy, Sharon (2024) Housing governance and racialisation: 'Inclusivity' in housing access and experience. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 50 (18), 4545–4562.
- Harrikari, Timo & Raitakari, Suvi & Kivipelto, Minna & Hekkala, Marja (2023) *Johdanto: Kriisiyhteiskunnan ihmisen arki ja sosiaalityö*. Teoksessa Suvi Raitakari & Timo Harrikari & Marja Hekkala & Minna Kivipelto (toim.) *Sosiaalityö kriiseissä ja poikkeuksellisissa olosuhteissa*. Jyväskylä: SoPhi, 5–30.
- Helbrecht, Ilse (2018) *Gentrification and displacement. In Ilse Helbrecht (ed.) Gentrification and resistance. Researching displacement processes and adaptation strategies*. Springer, 1–9.
- Juhila Kirsi (2022) *Koti asiakkaan ja työntekijän kohtaamispaikkana*. Teoksessa Suvi Raitakari & Kirsi Günther & Jenni-Mari Räsänen (toim.) *Koti, hyvinvointityö ja haavoittuvuus*. Tampere: Tampere University Press, 59–84.
- Juhila, Kirsi & Raitakari, Suvi & Ranta, Johanna (2022) *Housing first: Combatting long-term homelessness in Finland*. In Caroline de La Porte, Guðný Björk Eydal, Jaakko Kauko, Daniel Nohrstedt, Paul t Hart & Bent Sofus Tranøy (eds.) *Successful public policy in the Nordic countries: Cases, lessons, challenges*. Oxford: Oxford University Press, 495–513.
- Juhila, Kirsi & Ranta, Johanna & Ilmoniemi, Mikko & Mäki, Jenni (2023) *Paikastaan siirretyt: Kotipaikan menettäminen ja uuteen kiinnittyminen gentrifiikaatioprosesseissa*. Teoksessa Suvi Raitakari & Timo Harrikari & Marja Hekkala & Minna Kivipelto (toim.) *Sosiaalityö kriiseissä ja poikkeuksellisissa olosuhteissa*. Jyväskylä: SoPhi, 61–91.
- Keskinen, Suvi & Seikkula, Minna & Mkwesha, Faith (2021) *Rasismi, valta ja vastarinta: Rodullistaminen, valkoisuus ja vastarinta Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus.
- La Hulpe Declaration, *commitment to a social Europe 2024*.
- Langlois, Anthony (2024) *Ethics amid crises*. *Journal of Global Ethics* 20 (3), 317–322.
- Lastensuojelulaki 2013/1283.
- Lima, Valesca (2021) *From housing crisis to housing justice: Towards a radical right to a home*. *Urban studies* 58 (16), 3282–3298.
- Listerborn, Carina & Molina, Irene & Richard, Åse (2020) *Claiming the right to dignity. New organizations for housing justice in neoliberal Sweden*. *Radical Housing Journal* 2 (1), 119–137.
- Oosi, Olli & Kortelainen, Jeremias & Karinen, Risto & Jauhola, Laura & Luukkonen, Tuomas (2019) *Asumisneuvonta Suomessa*. Helsinki: Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus.
- Pendall, Rolf & Theodos, Brett & Franks, Kaitlin (2012) *Vulnerable people, precarious housing, and regional resilience: An exploratory analysis*. *Housing policy debate* 22 (2), 271–296.
- Potts, Deborah (2020) *Broken Cities: Inside the Global Housing Crisis*. London: Zed Books.
- Raitakari, Suvi & Takala, Henna (2023) *Asunnottomuutta kokeneet aikuiset ja asunnottomuustyö COVID-19-tutkimuksen kohteena*. Teoksessa Suvi Raitakari & Timo Harrikari & Marja Hekkala & Minna Kivipelto (toim.) *Sosiaalityö kriiseissä ja poikkeuksellisissa olosuhteissa*. Jyväskylä: SoPhi, 301–332.
- Rikoslaki 531/2000.
- Rolfe, Steve & Garnham, Lisa & Godwin, Jon & Anderson, Isobel & Seaman, Pete & Donaldson (2020) *Housing as a social determinant of health and wellbeing: Developing an empirically-informed realist theoretical framework*. *BMC Public Health* 20 (1), 1138.
- Slater, Tom (2021) *From displacements to rent control and housing justice*. *Urban Geography* 42 (5), 701–712
- Soja, Edward (2010) *Seeking spatial justice*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Tsemberis, Sam (2010) *Housing first: The pathways model to end homelessness for people with mental illness and addiction manual*. Minnesota: Hazelden.

KIRJOITTAJAT

Niemi, Veera, YTM, projektitutkija, Turun yliopisto (veevi[at]utu.fi)

Raitakari, Suvi, YTT, apulaisprofessori, Tampereen yliopisto (suvi.raitakari[at]tuni.fi)

Sudenkaarne, Tiia, VTT, FM, tutkijatohtori, Lapin yliopisto (tiia.sudenkaarne[at]ulapland.fi)